

АНОТАЦІЯ

Корпанюк Ю. В. Культурна діяльність родини Шкрібляків–Корпанюків у контексті мистецького життя Західної України другої половини XIX–початку XXI століття. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії у галузі 02 Культура і мистецтво зі спеціальності 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація. Карпатський національний університет імені Василя Стефаника, Міністерства освіти і науки України, м. Івано-Франківськ, 2026.

У дисертації проаналізована творча діяльність представників родини Шкрібляків–Корпанюків у контексті мистецького життя Західної України другої половини XIX–початку XXI століття. У роботі узагальнено матеріали, зібрані автором у процесі дослідження творчих біографій майстрів династії Шкрібляків і Корпанюків та аналізу мистецьких творів, що нині перебувають у фондах українських музеїв та приватних збірках.

У першому розділі аналізуються теоретичні праці, наукові статті та інші джерела, де висвітлюються різні аспекти розвитку мистецьких процесів на території Західної України, дослідження, присвячені народному мистецтву, традиціям та специфіці художнього деревообробництва на Гуцульщині та діяльності представників родини Шкрібляків–Корпанюків тощо.

У дисертації охарактеризовано особливості мистецьких процесів Західної України другої половини XIX–початку XXI століття; наголошено на значенні виставок, мистецької освіти, творчих об'єднань у розвитку та популяризації традиційного народного мистецтва краю. Автором підтверджено, зокрема, що художнє дерево є одним з найдавніших і традиційних видів народного декоративно-ужиткового мистецтва Західної України. За століття побутування склалася усталена система виробів з дерева, яка відзначається широким діапазоном типологічних груп, способами обробки та декорування, водночас, вироби з дерева відзначаються функціональністю, ергономічністю та красою. Визначено провідні осередки художнього дерева Прикарпаття, де провідна роль належить Яворову та

Косову, саме там жили і працювали з першої половини XIX століття народні майстри представники родини Шкрібляків–Корпанюків. Підтверджено, що закономірності формування орнаментальних схем, композиційних структур виробів художнього дерева на Гуцульщині у середині XIX–початку XXI століття пов'язані з певними усталеними традиціями в народному мистецтві цього регіону, типологією виробів, техніко-технологічними процесами їх виготовлення тощо.

У роботі вперше простежено еволюцію розвитку гуцульського художнього дереворізьблення на прикладі творчості майстрів різних поколінь династії Шкрібляків – Корпанюків, починаючи від виробів основоположника яворівської школи художнього дерева Юрія Шкрібляка до сучасності, втіленої у творчості Василя Корпанюка, Петра Корпанюка, Тараса Корпанюка, та інш. Більшість аналізованого у дисертації матеріалу польових досліджень вводиться в науковий обіг автором вперше.

Історіографічний аналіз літературних джерел свідчить про те, що незважаючи на значну увагу краєзнавців та науковців до гуцульського дереворізьблення та інтерес до творчості окремих представників роду Шкрібляків і Корпанюків на сьогодні нема цілісного узагальненого комплексного дослідження про формування гуцульської етномистецької традиції у творчості представників цієї династії та визначення ролі кожного з них у культурно-мистецьких процесах Західної України, їхнього внеску у скарбницю національної культури.

Встановлено, що художнє різьблення по дереву є провідною галуззю діяльності представників багатьох поколінь народних майстрів Шкрібляків-Корпанюків. У роботі простежено розвиток і трансформацію композиційних схем, варіативність та багатство геометричних орнаментальних мотивів у дереворізьбленні, що свідчить про непересічний талант, обдарування та привнесення нових рис у традиційні вироби художнього дерева кожним окремим майстром, представником родини Шкрібляків-Корпанюків. У дисертації наголошено, що представники цієї династії народних майстрів у кінці XIX-XX століттях виступали новаторами використання орнаментальних мотивів та «законодавцями» способів декорування виробів художнього дерева, а також у

інших видах ДУМ (вишивці, килимарстві тощо). Вказуються риси новаторства, привнесені у виробу художнього дерева Юрієм Шкрібляком та його синами Василем, Миколою та Федором. Наголошується на розширенні типології виробів та способів їх декорування майстрами родини Корпанюків, а також збагаченні орнаментальних мотивів, що сприяло зростанню інтересу до народного мистецтва не лише в Україні, а й у низці європейських країн наприкінці XIX і у XX столітті. Про це свідчать факти їхньої участі в художніх артілях та на виробничих підприємствах, де народні майстри розробляли зразки продукції, що згодом копіювалися для виготовлення сувенірних виробів, які були надзвичайно популярними не лише в Україні, а й за її межами у 1950-80-х роках.

Дослідження творчої діяльності майстрів представників династії Шкрібляків-Корпанюків вказує на їхню визначальну роль у збереженні традицій і подальшому розвитку гуцульської школи дереворізьблення, вплив на мистецько-освітню галузь у регіоні, активізацію діяльності громадських установ та інші ділянки мистецтва краю досліджуваного періоду. У роботі також наголошено, що традиційна школа гуцульського художнього дерева, започаткована Юрієм Шкрібляком, нині має продовження у роботі мистецьких навчальних закладів, де працювали та продовжують працювати представники родини Шкрібляків-Корпанюків, зокрема у Вижницькому фаховому коледжі мистецтв та дизайну імені Василя Шкрібляка, Косівському державному інституті декоративного мистецтва, Карпатському національному університеті імені Василя Стефаника.

У роботі доведено, що творчість родини Шкрібляків-Корпанюків вплинула на вироблення характерної впізнаваної стилістики гуцульського дереворізьблення, яка і нині має продовжувачів цих традицій, а водночас відзначається новаторськими технічними прийомами та новими розмаїтими композиційними й орнаментальними мотивами. У XIX та на початку XX ст. Шкрібляки та їхні спадкоємці, родина Корпанюків заклали підвалини інтенсивного розвитку виробів з дерева. Так, Юрій Шкрібляк вперше ввів у свої виробу інкрустацію металом і рогом. Сини Юрія збагатили народну різьбу по дереву новими художніми і технічними прийомами та сприяли розквіту цього виду декоративно-ужиткового

мистецтва. Вони використовували інкрустацію кольоровим бісером, різними породами дерева, рогом, металом, перламутром, водночас кожен з них мав неповторний художній почерк. В подальшому розвиток гуцульського художнього дереворізблення пов'язаний з іменами Юрія, Семена Корпанюків та їхніх нащадків. Автором доведено, що представники династії Шкрібляків-Корпанюків відзначилися у різних галузях художнього дерева, вони виготовляли сакральні, обрядові предмети, вироби хатнього обладнання та меблі, предмети господарського призначення та для особистого користування, посуду і начиння, зброю тощо. Найяскравіше майстерність і новаторство Шкрібляків як згодом і Корпанюків проявилися у виробі предметів господарського призначення, посуду і начиння.

У дисертації підкреслюється, що творчість династії майстрів Шкрібляків-Корпанюків з Косівщини гідно представлена у багатьох видах народного і професійного декоративно-ужиткового та образотворчого мистецтва. Проаналізовані у дисертації вироби Параски Хім'як, Катерини Корпанюк, Параски Корпанюк, Анастасії Корпанюк, Василюни Калинич, Марії Василівни Корпанюк та інших майстринь свідчать про їхній вагомий внесок у розвиток гуцульської вишивки, ткацтва, ліжникарства, писанкарства, кераміки та ін. Їхні твори наповнюють скарбницю унікальних зразків мистецтва гуцульського регіону впродовж понад півтора століття, акумулюючи найкращі риси традиційних народних художніх промислів, розвиваючи їх, створюючи нові орнаментальні мотиви, колористичні варіації, удосконалюючи техніки та прийоми декорування виробів. Це сприяє не лише переємності традицій, а й оновленню мистецької мови традиційних мотивів у творчості сучасних мисткинь. Таким чином, творчість жіночої лінії мистецької династії Шкрібляків-Корпанюків спричинилася до активного розвитку окремих видів народних художніх промислів впродовж ХХ- на початку ХХІ століття на Гуцульщині, свідченням чого є їхні вироби, представлені у колекціях найбільших музеїв України.

Продовження мистецької діяльності родини Корпанюків на професійному рівні представлене творчістю Василя Корпанюка, Марії Василівни Корпанюк,

Петра Корпанюка, Світлани Корпанюк, Марії Михайлівни Корпанюк, Мар'яни Корпанюк, Наталії Корпанюк.

Фактологічний матеріал, проаналізований у роботі, вказує на те, що творча діяльність родини Шкрібляків–Корпанюків відіграла важливу роль у збереженні національних традицій такого феноменологічного явища як гуцульське дереворізьблення, а нині продовжує розвиватися у творчості представників родини в інших видах народної творчості та професійного мистецтва.

Особлива увага у роботі зосереджена на висвітленні виставкової діяльності майстрів династії Шкрібляків–Корпанюків, їхньої громадської активності, участі у мистецьких об'єднаннях та спілках, визнанню їхнього внеску у національну культуру, що підтверджується отриманими відзнаками і нагородами. У дисертації визначено місце і роль творів Шкрібляків-Корпанюків у музейних та приватних колекціях. Автором окреслено загальну концепцію громадського музею родини Шкрібляків–Корпанюків.

Таким чином, проведене дослідження свідчить про те, що Гуцульщина як потужний осередок художнього дерева, що сформувався у середині XIX століття, вирізняється певними характерними рисами, витвореними впродовж століть славетними народними майстрами. І провідну роль серед них відіграє творча династія родини Шкрібляків–Корпанюків, представники якої нині не лише вважаються основоположниками школи гуцульського деревного промислу, а й продовжують розвивати традиції народного мистецтва у різних видах декоративно-ужиткового та образотворчого мистецтва на професійній основі.

Ключові слова: Творчість Шкрібляків, творчість Корпанюків, Західна Україна, Гуцульщина, народне мистецтво, народні художні промисли, художнє дерево, Яворівська школа різьбярства.

ABSTRACT

Korpaniuk Y. V. Cultural Activity of Shkribliak–Korpaniuk Family in the Context of the Artistic Life of Western Ukraine of the Second Half of the Nineteenth Century to Early Twenty-First Century. – Qualification research work submitted as a manuscript

Dissertation submitted for the Doctor of Philosophy Degree (Ph.D.) in the field of knowledge 02 Culture and Arts, specialty 023 Fine Arts, Decorative Arts, Restoration. Vasyl Stefanyk Carpathian National University, Ministry of Education and Science of Ukraine, Ivano-Frankivsk, 2026.

The dissertation analyses the creative activity of representatives of Shkribliak–Korpaniuk family within the context of the artistic life of Western Ukraine from the second part of the nineteenth century to the beginning of the twenty-first century. The study summarizes materials collected by the author during research related to creative biographies of masters belonging to Shkribliak and Korpaniuk artistic dynasty, as well as the analysis of artworks currently preserved in the collections of Ukrainian museums and private holdings.

The dissertation characterises the distinctive features of artistic processes in the Carpathian region from the second half of the nineteenth century to the early twenty-first century. The importance of exhibitions, artistic education, and creative associations in the development and popularization of traditional folk art of the region is especially emphasized. The author substitutes, in particular, that artistic woodcraft is one of the most ancient and traditional forms of folk decorative and applied art in Western Ukraine. Over centuries of existence, a stable system of wooden craft objects has developed, characterized by a wide range of typological groups, processing techniques, and decorative methods; at the same time, these wooden craft objects are distinguished by their functionality, ergonomics, and aesthetic appeal. The leading centres of artistic woodcraft in Precarpathian region have been identified. The dominant position is occupied by Yavoriv and Kosiv. It was precisely there that representatives of Shkribliak–Korpaniuk family lived and worked from the first half of the nineteenth century. It has been confirmed that the principles governing the formation of ornamental schemes and

compositional structures of Hutsul woodcraft from the mid-nineteenth to the early twenty-first century are closely associated with established traditions of regional folk art, typology of artefacts, and technological processes of their production among other factors.

For the first time, the dissertation traces the evolution of development of Hutsul artistic woodcarving through the creative work of masters representing different generations of the Shkribliak–Korpaniuk dynasty, beginning with the works of Yurii Shkribliak, the founder of the Yavoriv school of artistic woodcraft, and continuing to the present day as embodied in the creative activity of Vasyl Korpaniuk, Petro Korpaniuk, Taras Korpaniuk, and others. Most of the field research materials, which are analysed in the dissertation, are introduced into scholarly circulation for the first time by the author.

A historiographical analysis of literary sources indicates that, despite considerable attention from local historians and scholars to Hutsul woodcarving and interest in the work of individual members of Shkribliak and Korpaniuk families, there is currently no comprehensive study that synthesizes the formation of the Hutsul ethnographic artistic tradition in the work of this dynasty or defines the role of each of its members in the cultural and artistic processes of Western Ukraine and the Carpathian region, as well as their contribution to the treasury of national culture.

The research establishes that artistic woodcarving constituted the principal sphere of activity for many generations of Shkribliak–Korpaniuk folk masters. The study traces the development and transformation of compositional schemes, as well as the variability and richness of geometric ornamental motifs in woodcarving, reflecting the exceptional talent, skill, and introduction of innovative features into traditional artistic woodcraft by each master of Shkribliak–Korpaniuk family. It is emphasized in the dissertation that representatives of this dynasty as folk craftsmen in the late nineteenth and twentieth centuries acted as innovators in the use of ornamental motifs and effectively became trendsetters in decorative techniques applied to artistic woodcraft, as well as in other branches of decorative and applied art, including embroidery and carpet weaving and so on. Particular attention is devoted to the innovative features introduced by Yurko Shkribliak and his sons Vasyl, Mykola, and Fedir into artistic woodcraft. It emphasizes

the expansion of both the typology of objects and the methods of their decoration by the Korpaniuk family masters, as well as the enrichment of ornamental motifs, which contributed to an increased interest in folk art not only in Ukraine but also in several European countries at the turn of the nineteenth and twentieth centuries. This is evidenced by their participation in artistic cooperatives and manufacturing enterprises, where folk masters developed product prototypes that were subsequently replicated for the production of souvenir items, which became extremely popular not only in Ukraine but also abroad during the 1950s–1980s.

The study of the creative activity of representatives of the Shkribliak–Korpaniuk dynasty demonstrates their decisive role in preserving traditions and advancing the Hutsul School of woodcraft, influencing regional artistic education, activating public cultural institutions, and contributing to other artistic spheres of the studied period. The dissertation also emphasizes that the traditional Hutsul School of woodcraft founded by Yurii Shkribliak continues today within specialized art educational institutions where members of the dynasty worked and continue to teach, including the Vasyl Shkribliak Vyzhnytsia Applied College of Arts and Design, Kosiv Institute of Applied and Decorative Arts, and Vasyl Stefanyk Carpathian National University.

The study has proved that the creative legacy of Shkribliak–Korpaniuk family influenced the development of the distinctive and recognisable stylistic features of Hutsul woodcraft, which continue to be upheld by contemporary practitioners, while simultaneously exhibiting innovative technical techniques and a rich variety of compositional and ornamental motifs. In the nineteenth and early twentieth centuries, Shkribliak family and their successors, Korpaniuk family, laid the foundations for the intensive development of wooden craft objects. Indeed, Yurii Shkribliak was the first to introduce inlay with metal and horn into his woodcraft. His sons enriched folk woodcarving with new artistic and technical techniques, contributing to the flourishing of this form of decorative and applied art. They employed inlay using coloured beads, various wood species, horn, metal, and mother-of-pearl, while each maintained a distinctive artistic style. Subsequently, the development of Hutsul woodcarving became associated with the names of Yurii and Semen Korpaniuk and their descendants. The

author has proved that representatives of the dynasty distinguished themselves across numerous branches of artistic woodcraft, producing sacred and ritual objects, household furnishings and furniture, utilitarian domestic items, tableware and kitchen utensils, as well as weapons. The skill and innovation of Shkribliak family, and later the Korpaniuk family, were most vividly manifested in the production of household items, tableware, and kitchen utensils.

The dissertation highlights that the creative legacy of Shkribliak–Korpaniuk family dynasty from the Kosiv region is prominently represented in various forms of folk and professional decorative and applied as well as fine arts. The works of Paraska Khimiak, Kateryna Korpaniuk, Paraska Korpaniuk, Anastasiia Korpaniuk, Vasylyna Kalynych, Mariia Vasylivna Korpaniuk, and other female artisans that are analysed herein testify to their significant contribution to the development of Hutsul embroidery, weaving, rug-making, pysanka (traditional Easter egg) painting, ceramics, and others. Their creations have enriched the treasury of unique Hutsul artistic works for more than a century and a half, accumulating the finest features of traditional folk crafts, advancing them, generating new ornamental motifs and colour variations, and refining the techniques and methods of decorating these artefacts. This contributes not only to the continuity of traditions but also to the renewal of the artistic language of traditional motifs in the work of contemporary female artists. Thus, the creative activity of the female line of the Shkribliak–Korpaniuk artistic dynasty contributed to the active development of certain types of folk arts in the Carpathian region throughout the twentieth and early twenty-first centuries, as evidenced by their works preserved in the collections of the largest museums of Ukraine.

The continuation of the Korpaniuk family's artistic activity at a professional level is represented by the creative work of Vasyl Korpaniuk, Mariia Vasylivna Korpaniuk, Petro Korpaniuk, Svitlana Korpaniuk, Mariia Mykhailivna Korpaniuk, and Mariana Korpaniuk.

The factual material analysed in this study indicates that the creative activity of the Shkribliak–Korpaniuk family played a significant role in preserving the national traditions of such a cultural phenomenon as Hutsul woodcarving. Moreover, it continues

today to develop through the creative work of family members in other forms of folk art and professional artistic practice.

Special attention in the dissertation is devoted to the exhibition activities of dynasty artisans Shkribliak-Korpaniuk, their civic engagement, participation in artistic associations and unions, and the recognition of their contribution to national culture, as confirmed by awards and honours received. The dissertation determines the place and role of Shkribliak–Korpaniuk works within museum and private collections. The author has outlined the general concept of a public museum dedicated to the Shkribliak-Korpaniuk family.

Thus, the conducted research demonstrates that the Hutsul region, as a powerful centre of artistic woodcraft formed in the mid-nineteenth century, is distinguished by certain distinctive features developed over centuries by renowned folk masters. The leading role among them belongs to the creative dynasty of the Shkribliak–Korpaniuk family, whose representatives are regarded not only as founders of the Hutsul school of artistic woodcraft but also as contemporary continuers of folk artistic traditions across various forms of decorative and applied art as well as fine art at a professional foundation.

Key words: Shkribliak family, Korpaniuk family, Western Ukraine, Hutsul region, folk art, traditional folk crafts, artistic woodcraft, Yavoriv school of woodcarving

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях категорії (Б).

1. Корпанюк Ю. Новаторство у виробках художнього дерева родини народних майстрів Шкрібляків з с.Яворів на Гуцульщині. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2024. Вип. 72. том 2. С. 96-101.

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/72-2-13>

URL: https://www.aphn-journal.in.ua/archive/72_2024/part_2/15.pdf

2. Корпанюк Ю. Орнаментальні мотиви, композиційні та технологічні особливості у виробках художнього дерева династії народних майстрів Шкрібляків–Корпанюків. *Український мистецтвознавчий дискурс*. 2025. № 4, С. 68-76.

DOI: <https://doi.org/10.32782/uad.2025.4.7>

URL: <https://ukrainianartscience.in.ua/index.php/uad/article/view/401>

3. Корпанюк Ю. Жінки-мисткині творчої династії Шкрібляків- Корпанюків. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2025. Вип. 94. Т.1. С.233-240.

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/94-1-31>

URL: https://www.apfn-journal.in.ua/archive/94_2025/part_1/33.pdf

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

4. Корпанюк Ю. Твори родини Шкрібляків–Корпанюків у музейних колекціях Івано-Франківщини. Матеріали Всеукраїнської наукової конференції студентів та молодих вчених «*Українське мистецтво у багатогранності проявів*», (Навчально-науковий Інститут мистецтв Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, м.Івано-Франківськ 18 травня 2023 року) Івано-Франківськ, 2023. С. 39-42.

URL:<https://odpmr.cnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/16/2023/08/zbirnyk-materialiv-vseukrainskoi-naukovoi-konferentsii-ukrainske-mystetstvo-u-bahatohrannosti-proiaviv-20231.pdf>

5. Корпанюк Ю. Творча та педагогічна діяльність Марії Корпанюк. МАТЕРІАЛИ звітної наукової конференції викладачів, докторантів, аспірантів університету за 2024 рік Карпатського національного університету імені Василя Стефаника 24–28 березня 2025 року м. Івано-Франківськ, 2025. С.305-307.

URL:<https://drive.google.com/file/d/1DBAW3OGkpUg1rNRxtk3nXtIPXk8cbPCO/view>

6. Корпанюк Ю. Творча та педагогічна діяльність Василя Корпанюка в контексті розвитку традицій гуцульського художнього дерева. Мистецька культура: історія, теорія, методологія ДОПОВІДІ ТА ПОВІДОМЛЕННЯ XIII

Міжнародної наукової конференції (Львів, 21 листопада 2025 р.) Львів, 2025. С.16-22.

URL:<https://www.lsl.lviv.ua/index.php/uk/2025/11/25/xiii-mizhnarodna-naukova-konferentsiya-mystetska-kultura-istoriya-teoriya-metodologiya/>

7. Корпанюк Ю. Василь Корпанюк – внук славетного Юрія Шкрібляка. *Серафинці. Краєзнавчий літературний мистецький журнал*. 2022. №5. Івано-Франківськ: ВГЦ «Просвіта». С.211-218.